

Nádházi Lajos

A népművelés és gazdaságirányításának tapasztalatai

A gazdaságirányítás rendszerének módosításával egyidőben megkíséreltük elméletileg megközelíteni a népművelésben várhatóan bekövetkező változásokat.

Következtetéseinknél abból az ismert tényből indultunk ki, hogy a gazdasági mechanizmus és a népművelés — céljaikból eredően — szoros összefüggést alkotnak, így a gazdasági mechanizmus módosítása feltételezhetően hatást fog gyakorolni a népművelésre is.

Az alapvető elvekből kiindulva már az első megközelítésben megállapítható volt az a legáltalánosabb összefüggés, hogy a gazdaság új irányítási rendszerének teljeskörű érvényesülése egyik oldalról igényelni fogja az önállóan gondolkodni tudó, eszmeileg, politikailag és szakmailag egyre magasabb fokon álló készségeiben is fejlett embert; másik oldalról ösztönözni fog a magasabb műveltség elsajátítására, meggyorsítja a kultúra — ezen belül a népművelés — anyagi bázisának gyarapodását, elősegíti a kulturálódásra fordítható növekedését.

Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetését követően számolnunk lehetett több, rövid időn belül jelentkező — közvetlenül érzékelhető változással is. A várható változásokból e helyen csupán néhányat kívánok felsorolni:

- Feltételezhető volt, hogy a gazdaságirányítás reformjával egyidőben megnövekedik az érdeklődés a közgazdasági és jogi ismeretek iránt, a vezetők törekedni fognak a korszerű vezetés követelményeinek megismerésére, módszereinek elsajátítására.
- Az irányítás demokratizmusának kiterjesztésével várható volt a szocialista demokrácia, az érdekviszonyok elvi és gyakorlati kérdései iránti érdeklődés megnövekedése.
- A végzett munka értéke szerinti részesedés fokozatos érvényesülésével számolni lehetett az általános és méginkább a szakmai művelődés iránti igény kibontakozásával.
- Az irányítás decentralizálása, demokratizálása szükségszerűen új helyzetet kellett, hogy előidézzon a népművelés anyagi eszközeinek képzsében és felhasználásában.
- Feltételeztük, hogy az életszínvonal javulása és egyes kulturális cikkek (tv, rádió stb) árának csökkenése következtében jelentősen emelkedni fog a lakosság ellátottsága ezen eszközökkel.
- Reális veszélyként mutatkozott a kulturális termékek és szolgáltatások (könyv, színház, film stb) árkorrekciói hatására bekövetkező eszmei, művészi színvonalcsökkenés,
- A fokozatosan felszabaduló idővel a közművelődésben, mint új jelenséggel lehetett számolni.
- Reméltük, hogy a népművelés munkásai a változásokat elemzik és időben felkészülnek a gazdaságirányítás reformja megvalósításának segítségére, az új körülmények által támasztott igények kielégítésére.

A népművelésben dolgozók a várakozásainknak megfelelően nagy érdeklődéssel szemlélték a gazdasági mechanizmus módosítását, de a legtöbben féltették a népművelést a bekövetkező változásoktól. A kölcsönhatással kapcsolatos elvi, elméleti és gyakorlati fejtegetéseinket kezdetben kétkedve fogadták. Sok formában megfogalmazott kételyeik a következőkben foglalhatók össze:

- A gazdasági mechanizmus reformja leköti a vezetést — főleg a gazdasági vezetést — erejét. A közvetlen érdekeltségből kiindulva csak a termelésre irányítanak figyelmet, és a kulturális nevelés háttérbe szorul.
- Az anyagi érdekelttség az üzleti szellem hódítását eredményezi a kulturában és ez a körülmény magával hozza a visszamaradt izlésre, a könnyű szórakozás vágyára épülő kulturális termékek közvetítésére való törekvést.
- Csökkenni fognak a kultúrára fordítható anyagi eszközök. A kilátásba helyezett árkorrekció negatívan fogja befolyásolni a művészi, művelődési anyagi ellátottságát, felszerelésének állapotát.
- Az emberek az anyagi érdekelttség fokozásának hatására — főleg anyagi javak gyarapítására fognak törekedni, a művelődésükre nem fordítanak időt és anyagiakat.
- A népművelők anyagi és erkölcsi megbecsülése tovább fog romlani, mert közvetlenül nehezen mutatható ki munkájuk hasznossága.

A népművelők körében kialakult kételyeknek feltételezéseink szerint a következő okai voltak:

- A gazdasági mechanizmus változásait nem az objektívan ható törvényszerűségek oldaláról, hanem az előzőekben szerzett tapasztalatainkból kiindulva közelítették meg.
- Ideológiai felkészültségük alacsony színvonala miatt nehezen értették a társadalmi törvényszerűségekre épített fejtegetéseinket.
- A népművelést leszűkítették a művelődési intézmények munkájára. Ez a szemlélet gátolta őket a társadalmi mozgások mélyebb vizsgálatában.
- Az elméletileg megalkotott érveinket a hazai gyakorlat hiányában nem tudtuk konkrét tényekkel kellően meggyőzővé tenni.
- A népművelés felsőbb szakirányítási szervei késve kezdtek hozzá a gazdasági mechanizmus népművelésben várható hatásának kimunkálásához. Bizonytalanságbán hagyták a népművelőket.
- Az állami költségvetés 1967. évi szinten tartásának meghirdetése és a várható árkorrekció reálisan is magában hordozta a nagyszámú községi művelődési intézmény anyagi lehetőségeinek csökkenését.
- A községi népművelők félttek, hogy az egyébként is alacsony tiszteletdíjuk értéke az árszínvonal emelkedésével tovább csökken.

A széleskörben folytatott vitában felszínre kerülő kételyek megválaszolását, a valóságos okok feltárását, a népművelés új elemei érvényesülésének segítését, reálisan csak a ténylegesen kialakult helyzetre építve lehetett helyesen megoldani.

A Párt Megyei Bizottságának Propaganda- és Művelődési Osztálya ezért 1969-ben elhatározta, hogy megvizsgálja az első másfél év tapasztalatait. A feladat elvégzésére mintegy 70, népműveléshez kiválóan értő — elsősorban kommunista — szakembert kértünk fel. A vizsgálatot kiterjesztettük a népművelés minden szektorára, és anyagi vonatkozásban csaknem teljeskörű volt.

A vizsgálat eredménye legtöbb vonatkozásban igazolta az előzetes felleveéseinket, de néhány kérdésben megerősítette a kételyeket is. A nagymennyiségű tényanyag, adat, alapján megállapítható volt, hogy az egyes helyeken mutakozó időleges visszaesések mögött az esetek többségében az új gazdasági irányítási rendszer elveinek torzítása, a felsőbb szervek határozataival, intézkedéseivel szembeni értetlenség húzódtott meg.

A népművelésben — a vizsgálat eredményei szerint — az előző időszakhoz viszonyítva némi javulás mutatkozott. Jobban kapcsolódott a társadalmi és termelési tevékenységhez. Az ismeretterjesztés különböző formáin — az igények következté-

ben — a korábbi időszaknál nagyobb helyet kaptak a közgazdasági témák. A TIT vállalatvezetői- és közgazdasági szabadegyetemeinek előadásorozatain 1968-ben 279 előadás hangzott el.

Ez a szám háromszorosa volt az 1965. évinek. Lényegesen emelkedett a jogi előadások és méginkább az ezeken résztvevők száma. Mivel a gazdasági mechanizmus változásának következményei mélyen érintették az embereket, nagy vitát váltottak ki az olyan televíziós adások, amelyek magyarázták, értelmezték a mechanizmust. Ez hatást gyakorolt közgazdasági, jogi ismereteikre.

A termelő üzemekben folytatott népművelés gyorsan reagált a változásokra. A szocialista brigádok kulturális vállalásaiban 1968-tól több az iskolai tanulás, a szakmai tanfolyamok végzése, könyv olvasás, kiállítás-látogatás. Keresték a megoldást a termelés zavartalansága és a tanulási lehetőségek összeegyeztetése területén. A növekvő szabadidőre — 5 napos munkahét fokozatos bevezetése — kulturális programot terveztek.

A területi jelleggel működő intézmények vezetőinek azonban nincs megfelelő együttműködési megállapodásuk a termelő üzemekkel, így terveikben, tevékenységükben nem érvényesülnek kellően az új követelmények.

A népművelés irányításának megváltozásával, a tanácsok művelődési osztályai kettős alárendeltségének megszüntetésével, a hatáskörök decentralizálásával a döntések a népművelésben is ott szülehetnek, ahol a feladatok végrehajtásához szükséges feltételeket jobban figyelembe tudják venni.

A decentralizáció pozitív hatása elsősorban a járási tanácsok végrehajtó bizottságainál mutatkozik. Üléseiken több népművelési téma szerepel és helyesen élnek a megnövekedett hatáskörökkel. A pásztoji járásban ennek következtében nőtt a főhivatású népművelők száma és némileg javult a tiszteletdíjasok anyagi megbecsülése.

A jelentősebb népművelési intézmények (Megyei Művelődési Ház, Megyei Könyvtár stb.) önállóságának és hatáskörének növekedése, a pénzgazdálkodás felesleges kötöttségeinek megszüntetése lehetővé tette, hogy az intézményeknél (Balassagyarmat — Salgótarján művelődési központok stb.) kevesebb, jobban felkészült, magasabban dotált személy dolgozzon. Ellentmondást szült, hogy az alsóbb irányítószervek az önállóság és felelősség növelésével párhuzamosan nem kaptak több státuszt, nagyobb anyagi megbecsülést, így tovább növekedett a vezetők túlterhelése, több lett a hasonló felelősségű személy és nagyobb a közöttük meglévő bérfeszültség.

A szakszervezetek megnövekedett kulturális-nevelő feladatukat igyekeznek kielégítően megoldani. A szakszervezeti bizottságok gyakrabban tárgyalnak népművelési témákról. A törekvések biztatóak, de az eredmények csak helyenként mutatkoznak még. Sajnos, több szakszervezeti bizottság — főleg a kisebb munkahelyeken működők — még sincsenek kellően felkészülve a megnövekedett feladatok végzésére. Ehhez a munkához a pártszervezetek és párttagok sem adnak elég segítséget. Hiányzik a párttagság egy részénél is a helyes művelődéspolitikai szemlélet. Így a népművelésre fordítható anyagi eszközök jelentős része nem a párt és állami szervek meghatározott, osztályadalmi érdeket képviselő célkitűzéseinek szellemében kerül hatékony felhasználásra.

A gazdasági vezetők egy része örömmel fogadta a kulturális alapok képzéséről és felhasználásáról szóló határozatot. Úgy fogta fel, hogy „megszabadult” egy feladattól. Jelentősebb azonban azoknak a száma, akik fontosnak tartják az irányításuk mellett dolgozók művelődésének segítését, kulturált szórakozási igényeik kielégítését, a művészi tevékenység támogatását. A Nógrádi Szénbányák Vállalat — a Megyei Képzőművészeti Stúdió, a Sziráki Állami Gazdaság — nyári művésztelep fenntartását vállalja. A Zománcipari Művek, az Úvegipari Tröszt salgótarjáni üzemében a megyei képzőművészek alkotó munkájához biztosítanak jó feltételeket, stb.

A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben a szociális és kulturális alap szétválasztására, az oktatási és kulturális bizottságok létrehozására hozott határozatot követően javult a helyzet. Több tsz-ben megválasztották az oktatási és kulturális bizottságok tagjait. Néhány tsz-ben a bizottságok már elfogadható tervet is készítettek.

Sajnos a tagság magas kora és alacsony műveltsége igen sok helyen akadályozza a hatékony kulturális tevékenység kibontakozását.

Gyakran néhány vezető egyéni nézete, igénye, ízlése dönt a művelődési kérdésekben, nem tesznek erőfeszítéseket, a könnyebb ellenállást, a népszerű feladatokat (kirándulás stb.) választják.

A népművelés anyagi eszközei az új gazdasági mechanizmus első évében összeségükben tovább növekedtek. A népművelésre fordított összegek 1968-ban — felújítások nélkül — 24.191 Ft, vagyis 17⁰/₀-al több mint az előző évi. Az összegek, a többszektörúság miatt teljes pontossággal nem állapíthatók meg. (Állami vállalatok 28⁰/₀, Tsz-ek 55⁰/₀, kulturális alapjai az átlagosnál nagyobb, a tanács kulturális alapjai (7⁰/₀) az átlagosnál kisebb mértékben növekedtek. A Meszöv és ÁFÉSZ kulturális alapja csökkent.) Az arányokat az alábbi táblázat mutatja:

Szektorok megnevezése	1967. évi		1968. évi	
	Tervezett	Tény összegek	Tervezett eFt-ban	Tény
Tanácsok költségvetésének népművelési célú része	13 494	11 449	13 619	12 255
MG. tsz. kult. alap	2 004	2 118	3 132	3 275
FMSZ—MESZÖV kult. alap	828	573	772	544
KISZÖV kult. alap	115	174	148	259
KIOSZ kult. alap	67	59	63	67
Szakszervezetek Állami támogatása	1 520	1 520	1 520	1 520
Kult. alapja a tagdíjból	922	848	1 176	1 283
TIT állami támog.	252	252	302	302
KISZ költségvet.-nek kult. célú része (megye-járások)	657	611	819	869
Ip. üzemek jóléti és rész. alapból képz. kult. célú része				
(38 legjelentősebb vállalat)	2 571	2 510	2 816	3 215
Mg. üzemek kult. alapja	555	568	598	602
Összesen:	22 955	20 682	24 965	24 191

A fenti táblázat azt is mutatja, hogy az állami vállalatok és a szövetkezetek kulturális alapjai gyorsabb ütemű növekedésével a kultúrára fordított pénzeszközökön belül csökken a tanácsok részesedése. Ez a körülmény kihat a tanácsi irányítás gyakorlására.

Az új mechanizmus első évében — az ÁFÉSZ kivételével — javulás mutatkozik az anyagi eszközök felhasználásának mértékében. A pénzeszközök alakulása megítélésénél feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az abszolút számok szerinti mennyiségi növekedés az árkorrekciók miatt (szolgáltatás, anyagköltség, berendezési tárgya árának emelése) a valóságnál jobb állapotot mutat.

A vizsgálat tanulságai szerint az anyagi eszközöket továbbra sem tudtuk a művelődéspolitikai célkitűzések érdekében egységes elvek szerint, a leghatékonyabb formában felhasználni. Ez a körülmény azért nagyon jelentős — elsősorban a népművelési intézmények, mindenképp előtű a községi és üzemi művelődési otthonok hiányos és elavult berendezéseinek, felszerelésének felújítását tenné szükségessé, ugyanakkor a népművelésre fordítható anyagiakat a partikuláris érdekek miatt — a tanácsok kivételével — főleg kirándulásra, külföldi társasutazásra, ünnepségek rendezésére használták fel. Az új gazdaságirányítás első éveiben ugrásszerűen megnövekedett az ilyen célokra fordított összegek részaránya. A különböző szektorok kulturális alapjai felhasználásának alakulását az alábbi táblázaton mutatom be.

Sor- sz.	Kifizetések megnevezése	Mg. üzemek				38 ipari üzem		
		Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év %-ában	%-os megoszlás 1967.	Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év %-ában	%-os megoszlás 1967.	
1	Könyv, folyóirat, újság	64	133	8,4	78	162	1,9	2,4
2	Műv. Otth. támog.	8	133	1,0	1107	106	41,7	34,4
3	Műv. cs. szakkör fent.	13	162	1,4	—	—	0,4	—
4	Klub fentt., Tv, rádió	49	98	8,8	41	75	2,2	1,3
5	TIT előadásokra	1	100	0,2	4	200	0,1	0,1
6	Színház, mozi	4	80	0,9	18	150	0,5	0,6
7	Kiállítások költs.	4	44	1,6	8	67	0,5	0,2
8	Kirándulás költs.	46	82	9,9	243	111	8,7	7,6
9	Külf. társasut.	100	126	13,9	426	169	10,0	13,3
10	Ünneps. kult. ktg.	46	102	7,9	81	113	2,9	2,5
11	Ünneps. egyéb költs.	75	109	12,1	300	136	8,7	9,4
12	Szakprop. költs.	9	150	1,1	40	105	1,5	1,2
13	Berend. felsz. vásárlás	71	106	11,8	219	172	5,0	6,8
14	Egyéb kiadások	112	94	21,0	650	163	15,9	20,2
	Összesen:	3215	128	100,0	602	106	100,0	100,0

Sor- sz.	Kifizetések megnevezése	Mg. termelészövetkezet				Földműv. szöv. és MESSZÖV			
		Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év %-ában	%-os megoszlás 1967.	%-os megoszlás 1968.	Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év %-ában	%-os megoszlás 1967.	%-os megoszlás 1968.
1	Könyv, folyóirat, újság	92	78	5,6	2,8	121	84	25,1	22,3
2	Műv. Otth. támog.	65	112	2,7	2,0	8	73	2,0	1,5
3	Műv. cs. szakkör fent.	35	159	1,0	1,1	84	76	19,2	15,4
4	Klub fentt., Tv, rádió	30	100	1,4	0,9	7	140	0,9	1,3
5	TIT előadásokra	4	133	0,1	0,1	6	66	1,5	1,1
6	Színház, mozi	58	138	2,0	1,8	10	250	0,7	1,8
7	Kiállítások költs.	15	11	6,2	0,5	9	75	2,1	1,7
8	Kirándulás költs.	839	117	33,9	25,6	96	267	6,3	17,6
9	Külf. társasut.	816	421	9,2	24,9	18	—	—	3,3
10	Ünneps. kult. ktg.	153	168	4,3	4,7	66	75	15,3	12,1
11	Ünneps. egyéb költs.	139	11	5,9	4,2	5	125	0,7	0,9
12	Szakprop. költs.	19	190	0,5	0,6	15	125	2,1	2,8
13	Berend. felsz. vásárlás	50	298	1,0	1,5	49	73	11,7	9,0
14	Egyéb kiadások	960	173	26,2	29,3	50	70	12,4	9,2
Összesen:		3275	155	100,0	100,0	544	95	100,0	100,0

Sor- sz.	Kifizetések megnevezése	KISZÖV				KIOSZ			
		Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év % ₀ -ában	% ₀ -os megoszlás 1967. 1968.	Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év % ₀ -ában	% ₀ -os megoszlás 1967. 1968.	Össz. 1000 Ft 1968.	Az 1967. év % ₀ -ában
1	Könyv, folyóirat, újság	34	136	14,4	13,1	4	106	6,8	6,0
2	Műv. Otth. támog.	—	—	0,6	—	—	—	—	—
3	Műv. cs. szakkör fent.	90	155	33,3	34,7	—	—	—	—
4	Klub fent., Tv, rádió	9	100	5,2	3,5	18	106	28,8	26,9
5	TIT előadásokra	19	127	8,6	7,3	3	150	3,4	4,5
6	Színház, mozi	4	133	1,7	1,5	—	—	—	—
7	Kiállítások költs.	2	200	0,6	0,8	—	—	—	—
8	Kirándulás költs.	22	366	3,4	8,5	19	173	18,6	28,3
9	Külf. társasut.	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ünneps. kult. ktg.	15	214	4,0	5,8	6	120	8,5	8,9
11	Ünneps. egyéb költs.	36	180	11,5	13,9	—	—	—	—
12	Szakprop. költs.	19	136	8,1	7,4	—	—	—	—
13	Berend. felsz. vásárlás	3	42	4,0	1,2	16	84	32,2	23,9
14	Egyéb kiadások	6	75	4,6	2,3	1	100	1,7	1,5
Összesen:		259	149	100,0	100,0	67	114	100,0	100,0

Az új gazdaságirányítási rendszer a népművelés egyes ágazataiban az előzőekben kifejtett általános vonások mellett speciálisan is érezteti hatását.

A könyvtárak állománygyarapításra fordított összegei tanácsi területen 1968-ban csökkentek. A szakmai szakszervezetek központjai beszüntették szokásos, évi 15—20 Ft-os, támogatásukat. A Tsz-ek és FMSz-ek kulturális alapjaiból kisebb összeget fordítottak erre a célra. A helyzetet súlyosbítja, hogy a könyvtári bútorzat ára 10—30 % -al, a beszerzett könyvek ára pedig 4—5 % -al emelkedett. Az előállott helyzet miatt éppen gazdasági fejlődésünk szempontjából fontos szakkönyvek, drágább tudományos és szakfolyóiratok beszerzése szorult háttérbe.

A könyvkiadás, a könyvtári kölcsönzés a könnyebb ellenállást választva szinte kritikátlanul szolgálja ki a lakosság spontán igényeit. A könyvek iránti érdeklődés mindinkább eltörlődik a könnyű irodalom, a krimik, a kalandregények irányába. Keresetek az útleírások és az autoszakkönyvek.

A kenyszerítő gazdasági körülmények hatására 1968-ban — az előző éveknél jelentősebb mértékben — 1214-el csökkent a **filmszínhazi előadások száma**, a helyárak emelkedése pedig 2,2 % -al meghaladta a központilag előírt 15,8 % -ot.

Az eszmei követelmények és a nemzetiségenkénti csoportok arányában 1968-ban még nem történt jelentős változás. Az „A” kategóriájú filmek, a szovjet és népi demokratikus filmek forgalmának aránya Nógrád megyében volt a legjobb.

A felszerelések, az egyes alkatrészek árának és a propagandaköltségek állandó emelkedésének kenyszerítő hatása műsorpolitikai engedményekre ösztönöz.

A megyében műsort biztosító **színházak műsorpolitikája** műfajilag, tematikailag sokat fejlődött, az előadások színvonala kedvezően alakult. Ez az elonyös változás azonban csak akkor érvényesülhet, ha egy-egy helységben egy színház (pl.: Allami Deryne, Szolnoki: Szigligeti stb.) teljes műsorat fogadjak. Sajnos a művelődési házak körülményei — a salgótarjáni József Attila Művelődési Központ kivételével — ezt nem teszik lehetővé.

A helyzetet nehezíti a színházak, az ORI gazdaságok működése érdekében kialakított előadásonkénti fix összeges rendszere, az anyagi rizikónak művelődési intézményekre való hárítása.

A művelődési otthonok igazgatói a nagyfokú anyagi kényszer hatása alatt művelődéspolitikai felelősségüket háttérbe szorítva — a biztos bevétel érdekében — mind gyakrabban fogadtak a könnyű sikert hozó, eszmeileg, művészetileg alacsony színvonalú produkciókat. A járási székhelyek és a ket város 1968. évi, összes színpadi rendezvényeinek 50 % -a könnyűzenei műsor volt. Balassagyarmaton 1968-ban a színpadi rendezvények 50 % -a könnyűzenei volt, a látogatók 65 % -a ezeken a műsorokon vett részt. A salgótarjáni Megyei Művelődési Házban a színházi rendezvények 40 % -a volt könnyűzenei, s a látogatók 50 % -a ezeket nézte meg. Az ORI-műsorok látogatóinak száma 1967. évhez viszonyítva Balassagyarmaton kétszeresére, Salgótarjában háromszorosára emelkedett.

Ez a jelenség a kereslet-kínálat viszonyoknak olyan megjelenési formája, mely a kisebb ellenállás választásával ösztönöz az értéktelen kulturális termékek előtérbe helyezésére. A helytelen arányok kialakulása után már önmagukban is ellenpropagandát fejtenek ki a kulturális érdekekkel szemben.

A helyárak, műfajok és látogató rétegek differenciálása 1968-ban már alig volt érezhető. Egyöntetű felfelé mozgás volt a jellemző.

A lakosság anyagi helyzetének javulása, a filmszínház, színház, a könyvek árának emelkedése, a kultúrcikknek árának csökkenése következtében — az egyre nagyobb telítettség ellenére is — ugrásszerűen emelkedett a TV, magnó, rádió, lemezjátszó és hangszerek vásárlása. Ugyanakkor visszesett a könyvvásárlás egy lakosra eső összege a megye könyvtérjesztő hálózataiban 1966-ban 36 Ft, 1967-ben 42 Ft, 1968-ban 45 Ft volt. Ha figyelembe vesszük a könyvtárak emelkedését, ez az arány reálisan még kisebb. Az igényekben erős eltörlődés mutatkozik a bestseller irodalom irányába.

A vizsgálat végső megállapításait, a nagyszámú hasznos javaslatot megtárgyalva a párt megyei Végrehajtó Bizottsága népművelési irányelvben rögzítette az elkövetkező időszak feladatait. A párt járási bizottságai, a népművelésből részt vállaló szervezetek megvitatták, majd meghatározták a tevékenységi területük közművelődési feladatait.

E döntések a vizsgálat által feltártak birtokában reálisabban szabják meg a következő időszak tennivalóit, az intézkedések megszüntethetik a kételyeket előidéző okokat, eloszlatják a téves szemléleti alapon létrejött, valóságtól idegen nézeteket.

Fábry Györgyné

A Megyei Könyvtár értelmiségi olvasóiról

Salgótarjánban, ipari jellegű városunk Megyei Könyvtárában 1968-ban elhatároztuk, hogy a könyvtárba járó értelmiségi kölcsönzők olvasási érdeklődését figyelemmel kísérjük. Megfigyelésünket azért szűkítettük erre a rétegre, mert a könyvtári statisztikában évek óta az értelmiségieket az egyéb kategóriába sorolják a háztartásbeli, adminisztratív, honvédségi stb. rétegek mellé, s így nem tudtuk nyomonkövetni — még a legelemibb csoportosításban sem — olvasmányaik megoszlását. Pedig ennek a rétegnek a szocialista társadalmi rendszerben elfoglalt helye teszi szükségessé azt, hogy időnként szembesítsük önmagával, tükröt tartsunk elé, megmutassuk, hogy a valóságban mit jelent, hogyan jelentkezik a végzettségük, állásuk és hivatásuk felől méltán remélhető igényesség egyrészt olvasási kulturájuk, művelődésük, önképzésük, másrészt pedig a szabadidő kihasználása terén. Az értelmiség ugyanis az a réteg, melytől talán leginkább elvárjuk, hogy „tevékenységüket nem a póre gyakorlat, vagy a másoktól kapott gondolatok jegyében kívánják folytatni, hanem a kor szellemi változásaiban a tevékeny résztvevő, vagy legalábbis az egyenrangú megértő szerepét igénylik. (Sükösd Mihály: Értelmiségi terepszemle.)

A mindennapi társadalmi, termelési tevékenységben aktívan résztvevő értelmiség, a tanító tanárok, a gyógyító orvosok, üzemekben dolgozó mérnökök, közgazdászok és az emberekkel konkrét, mindennapos kapcsolatban lévő pártmunkások, jogászok, stb. művészetmegtétele és műveltség szintje a korszerű kultúra pilléreire épülő világkép kidolgozását igényli. S ebből a szempontból nem közömbös olvasmányaik elemzése és vizsgálata, nem közömbös, hogy milyen képet nyerünk ennek a rétegnek olvasási kulturájáról, milyen eredményhez jutunk az elemzés végén. Nem közömbös, hogy ez a réteg otthonos-e az irodalom, a zene, a képzőművészetek világában, vagy éppen a társadalomtudomány egyes területein, sőt, hogy humán értelmiségünk a modern világban mit ért meg a társadalomtudományokból, hogy az úrréplések korában tisztában van-e a legelemibb fizikai és kémiai törvényekkel, érti-e, érdeklődik-e a technikai vívmányok, eredmények iránt. Az értelmiség ízlése, érdeklődése fontos ezen kívül azért is, mert a közízlést jelentősen befolyásoló, azt szinte vezető réteg, olvasmányai, s az azokról alkotott véleménye döntően hat másokra. (Pl. a tanárok irodalmi ízlése nemcsak a tanulókra hat, hanem rajtuk keresztül baráti körük, rokoniak, szülei, stb. körében is terjed.)